

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра фортепіано

**СПЕЦИФІКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАД ТВОРАМИ
ІЗ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ ПРИ ВИВЧЕННІ
ДИСЦИПЛІНИ «ФОРТЕПІАНО»**

Методичні рекомендації до курсу

Харків, 2023

УДК 780.616.432:378.041.091.212](073)

С 71

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ХДАК
(протокол № 9 від 29 березня 2023 року)

Укладач

Ніколенко Роксана Вікторівна, доктор філософії (музичне мистецтво)
викладач кафедри фортепіано

С 71 Специфіка самостійної роботи над творами із індивідуального репертуару при вивченні дисципліни «Фортепіано» : метод. матеріали до курсу / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. фортепіано ; [уклад. Р. В. Ніколенко]. Харків : Самвидав, 2023. 15 с.

Рецензенти:

В. М. Щепакін – доктор мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії музики ХДАК

К. В. Тимофєєва – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри спеціального фортепіано ХНУМ імені І. П. Котляревського

П. А. Кордовська – доктор філософії, старший викладач кафедри загального та спеціалізованого фортепіано ХНУМ імені І. П. Котляревського

Курс «Фортепіано» сприяє вихованню естетичних критеріїв, збагаченню художньо-образного мислення здобувачів. Одним із важливих аспектів даного курсу є здобуття навичок самостійної музично-творчої роботи здобувачів освіти. Навички самостійної роботи над музичним твором є важливою складовою творчого становлення майбутнього фахівця, а уміння самостійно опрацьовувати музичний матеріал виконуваного твору є невід'ємною частиною розвитку технічних умінь та навичок, формування художньо-естетичного сприйняття музичних образів, здатності до творчої самореалізації та створення яскравої індивідуальної інтерпретації.

УДК 780.616.432:378.041.091.212](073)

© Харківська державна академія культури, 2023

© Ніколенко Р. В., 2023

ВСТУП

В структурі інструментально-виконавської підготовки здобувачів освіти одне із основоположних місць займає вивчення навчальної дисципліни «Фортепіано» (для студентів більшості спеціалізацій) та «Додатковий інструмент» (якщо основною спеціалізацією здобувача є ММЕ).

Дисципліна «Фортепіано» є інтегруючою та розвиваючою. Вона розглядається як важлива складова комплексного музичного розвитку здобувачів освіти та базується на міждисциплінарному підході, що зумовлює використання знань, вмінь та навичок, набутих в ході занять з теорії та історії музичної культури, музичної естетики та з інших фахових дисциплін відповідного профілю.

Курс «Фортепіано» сприяє вихованню естетичних критеріїв, збагаченню художньо-образного мислення здобувачів. Одним із важливих аспектів даного курсу є здобуття навичок самостійної музично-творчої роботи здобувачів освіти. Навички самостійної роботи над музичним твором є важливою складовою творчого становлення майбутнього фахівця, а уміння самостійно опрацьовувати музичний матеріал виконуваного твору є невід'ємною частиною розвитку технічних умінь та навичок, формування художньо-естетичного сприйняття музичних образів, здатності до творчої самореалізації та створення яскравої індивідуальної інтерпретації.

Самостійне освоєння творів, що вивчаються згідно до індивідуальної програми в рамках засвоєння дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») передбачає засвоєння декількох важливих складових музичного тексту. До них відносяться, зокрема, зміст, форма, художньо-виражальні елементи музичної мови твору, осягнення логіки формування змістовної образності та виконавської технології у відповідності до жанрових та стильових особливостей. Успішне виконання здобувачами освіти означених завдань в значній мірі залежить від засвоєння та застосування здобутих

теоретичних знань і виконавських навичок під час роботи на різних етапах вивчення музичного твору (початковому, виконавсько-технічному, заключному), а також від навичок організації процесу самостійної роботи. Водночас, опанування музичного матеріалу та розвиток виконавської техніки в певному сенсі залежать як від рівня музичного та загальнохудожнього розвитку здобувачів, так і від їх психологічних особливостей, обдарування, волі, особистісного ставлення до виконуваного твору, музичної та загальнохудожньої ерудованості. Крім того, важливим є і вміння доцільно організувати процес самопідготовки та раціонально розподіляти час заняття.

Самостійна робота здобувачів спрямовується на вдосконалення виконавської майстерності, створення успішної інтерпретаційної версії твору. Така робота має декілька етапів: самостійне ознайомлення із твором, складання його своєрідного ескізу, художньо-аналітичне визначення специфіки твору, аналітичний огляд різних виконавських інтерпретацій, робота по фрагментах із подальшим їх об'єднанням, подолання технічних труднощів та створення переконливого концертного виконання. Якщо індивідуальні заняття із дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») передбачають опанування різних технічних прийомів, які допомагають подолати певні виконавські труднощі, то під час самостійної роботи здобувачі закріплюють знання та навички, здобуті під час індивідуального заняття, виробляють індивідуальні виконавські рухи, артикуляцію, педалізацію та осягають художньо-змістовну сторону виконуваного твору. Самостійна робота здобувачів над музичним твором – це багатогранний та різноплановий процес, що передбачає задіяння різноманітних видів техніки, набуття та розширення виконавського досвіду, розвиток емоційно-творчого сприйняття виконуваного твору, ознайомлення із особливостями різноманітних жанрів та форм, специфікою формоутворення а також принципів звуковидобування.

Під впливом сучасної концепції освіти, що спрямована на розкриття та розвиток індивідуальності здобувачів освіти, пріоритет надається особистісно орієнтованому навчанню. Його основою виявляється процес самопізнання, професійного та особистісного становлення, який має бути скерований за допомогою викладачів, що в цьому випадку виконують роль наставників та старших порадишків. Навчання здобувачів освіти, для яких інструмент фортепіано не є основним, має на меті активізувати їх загальнокультурний та музичний розвиток, а також, шляхом безпосередньої практичної діяльності на інструменті, розвинути творчі здібності, сприяти формуванню виконавсько-педагогічної майстерності.

Загалом вивчення дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») сприяє розвитку самостійності майбутніх музикантів-виконавців та педагогів. Під час своєї професійної діяльності здобувачам освіти доведеться самостійно освоювати різноманітні музичні твори, застосовуючи зокрема й навички гри на фортепіано. Таким чином, основним завданням при вивченні даної дисципліни виявляється *формування професійних умінь та навичок якісної роботи із музичним матеріалом обраного твору, уміння створити переконливу інтерпретаційну версію*. Для цього необхідним є розвиток здатності самотужки орієнтуватися в новому, незнайомому музичному матеріалі, вірно розшифрувати усі нюанси авторського нотного тексту.

При проходженні дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») важливим є виховання уміння знаходити ефективні шляхи роботи, необхідні та доречні виконавські прийоми, що сприяють розкриттю образно-змістовної складової виконуваного твору. Під час самостійного вивчення музичного твору одну із провідних ролей відіграє здатність здобувачів освіти професійно та критично оцінювати власну виконавську діяльність, тобто результат власної інтерпретації. При цьому дуже важливо враховувати різноманітний рівень музичної та технічної підготовки здобувачів освіти різних спеціальностей, а також, за можливості, персональні

уподобання та корисність проходження того чи іншого твору для конкретного здобувача.

Таким чином, заняття з дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») мають розвиваючий характер і завдяки універсальності виражальних та технічних можливостей інструменту сприяють більш предметному ознайомленню із творами різних жанрів та стилів. Передбачається, що здобувачі освіти зможуть, зокрема, відтворювати з метою більш детального ознайомлення фрагменти оперно-симфонічних, хорових партитур та інтерпретувати багато інших творів, що викликають індивідуальний виконавський або педагогічний інтерес. Таке ознайомлення з необхідною музичною літературою сприяє більш поглибленому осягненню специфіки розглядуваного твору та надає можливість його детального виконавсько-педагогічного аналізу.

Сучасна фортепіанна література відзначається різноманіттям і містить невичерпні ресурси для музичного та художнього розвитку здобувачів освіти. Оволодіння учбово-педагогічним репертуаром сприяє пізнанню особливостей різних стилів, що сприяє створенню широкого уявлення про розвиток музичної культури різних століть. У сукупності це збагачує слуховий досвід та розширює музично-мистецького кругозір здобувачів. Знання специфіки різних музичних стилів та жанрів є базисом, на якому здобувачі освіти можуть втілити власні вірні інтерпретації музичного тексту. Значна користь при вивченні дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») є й для здобувачів освіти, які переважно виявляються учасниками колективного музикування. Адже таким чином вони мають можливість створити самостійну інтерпретаційну версію та власними силами втілити звукообраз твору.

Отже, вивчення дисципліни «Фортепіано» («Додатковий інструмент») є необхідним для розуміння різноманітних аспектів історичного розвитку музичного мистецтва та уміння належним чином відтворювати їх як при виконанні фортепіанних творів, так і при зверненні до різноманітних

перекладень фортепіанної музики для інших інструментів. Все зазначене підкреслює значимість дисципліни у формуванні музикантів-виконавцівбудь-яких музичних спеціальностей, для котрих фортепіано не є основним інструментом. Даний курс є гарним підґрунтям для виконавського вдосконалення та розвитку творчого мислення здобувачів освіти, оскільки сприяє оволодінню основамипіаністичної майстерності, що, безперечно, можуть бути застосовані у подальшій виконавській та педагогічній діяльності.

ЕТАПИ ТА СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНОГО ТВОРУ

Вивчення музичного твору – багатогранний та кропіткий процес, який передбачає проходження здобувачами освіти декількох етапів. Процес освоєння будь-якого музичного твору можна розділити на три основні етапи: ескізне ознайомлення, робота над деталями, об'єднання розрізнених фрагментів у єдине ціле. Також існує й умовний четвертий етап, який пов'язаний із підготовкою твору до концертного виконання.

На **етапі ескізного ознайомлення із твором** важливе значення мають навички читання нот з листа, що дають змогу найбільш повно охопити цілісний концепт твору та зробити його стислий аналіз. Для розвитку цієї навички існує декілька основних виконавських прийомів. Можна виокремити наступні способи читання з листа. ***Попереднє прочитання нотного тексту музичного твору очима. Відносне читання***, що полягає у намаганні зорovo охопити нотний текст в цілому, концентруючи увагу на графічних контурах нотних знаків по горизонталі та по вертикалі. Фіксація уваги на особливостях фактури із її детальним аналізом (зміна акордового викладу на гомофонно-гармонічний, наявність гамоподібних пасажів, арпеджіо, фігурації, ритмоформул, секвенції, і т. д.). ***Створення уявлення про загальну звукову картину твору***, або читання нот в уяві, прагнучи збагнути та слуховоуявити реальне звучання фактури в цілому чи окремих її пластів. Важливо звертати

увагу на різноманітні інтервальні співвідношення між голосами та/або у певному конкретному голосі фактури. Читання нот із **орієнтацією на структурні одиниці музичного тексту**. Охоплення принципів побудови фраз, речень, й інших синтаксичних одиниць музичної мови. Наступні різновиди –це **спрощення фактури** (полегшення фактури фортепіанного викладу, що полягає у відтворенні каркасу фактури – мелодичної лінії та басу), а також **гра з мінімізацією зорового контролю фортепіанної клавіатури**. Такий спосіб читання нот з листа допомагає покращити аплікатурну техніку та відчуття клавіатури. На початкових етапах роботи над навичками читання з листа варто практикувати його на вже більш-менш знайомому нотному матеріалі, поступово ускладнюючи завдання та переходячи до менш знайомого, а згодом і цілком нового нотного матеріалу. **Мисленнєве випередження**—«забігання очима наперед» виконуваного фрагменту тексту із подальшим його запам'ятовуванням та відтворенням на клавіатурі. Примусова орієнтація на такт вперед від зіграного фрагменту сприяє розвитку безперервного, безпомилкового уміння орієнтуватись у нотному тексті та передбачати власні виконавські рухи у відповідності із завданнями, що виникають в процесі читання.

Суттєве значення, окрім безпосереднього читання з листа, що надає можливість охопити твір цілком, має також і **початковий аналітичний огляд виконуваної п'єси**, який потім буде продовжений на наступних етапах роботи. Він полягає у виявленні основних розділів композиції, умінні сформулювати особливості кожної частини п'єси, визначити їх взаємозв'язки та принципи поєднання у єдине ціле. Такий стислий огляд-аналіз надає виконавцеві інформацію про тематизм та інші особливості нотного тексту, зокрема напрямок руху мелодичної лінії та супровідних голосів, кількість кульмінацій, динамічний та темповий план твору, гармонічний каркас (відхилення та модуляції). Первинний огляд також має на меті визначити технічно складні місця та епізоди, які потребуватимуть більш детального відпрацювання. Усвідомлення усіх цих нюансів сприяє цілісному

сприйняттю й буде гарною основою для створення переконливої інтерпретації.

Етап роботи над деталями має на меті детальне вивчення авторського нотного тексту. Цьому сприяє методика розгорнутого виконавського аналізу. Такий докладний виконавський, теоретичний та аналітико-слуховий аналіз допомагає визначити важливі складові музичного твору: мелодію, ритм, гармонію, динаміку, фактуру, тембр. Проте, при розкладанні музичної тканини на окремі складові, варто звернути увагу на те, що жоден із елементів форми розглядуваної п'єси не має сприйматися окремо від інших, адже таке відпрацювання лише технічних труднощів окремого розділу зрештою призводить до дроблення музичної тканини. Варто прагнути до *створення взаємозв'язку та смислової пов'язаності всіх елементів твору, що б допомогло створити вірний художньо-музичний образ*. Це може бути досягнуто за допомогою перспективного слухового мислення, завдяки якому інтерпретатор уникне подрібнення у формуванні та відтворенні музичної лінії. Однак для цього необхідно точно визначити структуру мелодичної лінії та фрази: виявити межі мелодичних побудов, інтервальний склад. Потім необхідно звернути пильну увагу на виражальні можливості кожного інтервального та інтонаційного сполучення, із яких складена мелодична лінія. Осягнувши всі ці особливості побудови кожної із мелодичних фраз, виконавець легко виявить у них основні кульмінації.

Необхідно пам'ятати, що у кожному музичному реченні є основна інтонаційна та кульмінаційна точка, до якої спрямований увесь смисловий рух, а після її проходження настає певний динамічний спад. Виконавець повинен точно віднайти цей кульмінаційний момент та вибудувати до нього загальний розвиток фрази. Результатом такої діяльності, яка має бути скерована внутрішнім слухом, є добре вибудована мелодична фраза; таким чином, фразування стає більш осмисленим, зв'язним. Фраза набуде якості повноцінної музичної думки, обрисів живого мовлення. Поступово, завдяки включенню слухового контролю та перспективного виконавського мислення,

інтерпретатор розпочинає об'єднувати окремі фрази у більші структурні побудови.

Виконавець має прагнути до *об'єднання усіх елементів музичної мови таким чином, щоб кожна фраза та частина у смислового відношенні витікала із попереднього розвитку та передувала наступному. Без цього форма твору не отримає завершеності та смислової логічності.* Під час проведення виконавського аналізу певної п'єси варто також ретельно відпрацювати та осмислити темпово-ритмічні співвідношення як малих, так і великих побудов. Дана робота сприяє правильній організованості процесу розгортання музичної тканини, виявленню та увиразненню художніх завдань, які виконують у творі ритмічна та темпова складові. Орієнтація у часових структурах твору допоможе здобувачеві розв'язати проблему рівної ритмічної пульсації, прояснити інтенсивність та частоту пульсації метро-ритмічних одиниць та принципи їх підпорядкування в темпово-ритмічну єдність, із якої складений твір.

Працюючи над детальним аналізом авторського тексту та безпосередньо під час роботи над його виконавським втіленням, варто звертати увагу й на *гармонічну структуру п'єси.* Однією з основних виражальних особливостей музичного мистецтва є ладогармонічний розвиток: співвідношення та протиставлення різних тональностей, ладів та модуляційних моментів. Завдання гармонії у кожному музичному творі – створення закономірності, взаємного зв'язку елементів цілого та послідовність їх розвитку й становлення від початку п'єси до її фінального акорду. Саме детальний аналітичний огляд музичного матеріалу твору дозволить відчувати та увиразнити особливості руху гармонічних функцій, виявити та усвідомити призначення окремих модуляційних епізодів, а також поєднання або співвідношення тональностей.

Під час *аналізу фактури музичного твору,* здобувачі повинні звернути увагу й на інший важливий чинник формування та створення художнього образу, а саме динаміку. Осмислення динамічного плану твору надає

інтерпретатору важливу інформацію щодо місцезнаходження проміжних та основного кульмінаційних моментів, допомагає збагнути ті музичні фрагменти, де автором передбачено збільшення емоційного напруження, або навпаки, його спад та певне заспокоєння загального розвитку музичної форми. Варто навчитися вибудовувати горизонтальну лінію розвитку, яка поступово формується у часопросторі п'єси. Такий підхід до вибудовування динамічного плану призведе до рівномірного, поміркованого розподілу динамічного розгортання музичної тканини. Також це допоможе запобігти порушенню природного розвитку музичної думки та надмірної уваги до кожної кульмінації. Результатом такого виконавського аналізу стане цілісність форми, яка буде поєднана *єдиним емоційним поривом*, виявленим у *єдиній динамічній лінії розвитку драматургії твору*.

Окрім зазначених аспектів аналізу музичного твору окремої уваги заслуговує й тембральна сторона музичного образу. Уміння переживати та втілювати усі градації та можливості тембрального звучання фортепіано надає виконавській інтерпретації об'ємності, яскравості й позбавляє інтерпретаційну версію від невиразного, одноманітного виконання. Для того, щоб виявити закладені у звучанні фортепіано тембрально-виразові можливості, варто навчитися тонкому володінню динамікою, агогікою, артикуляцією та, звісно, якісною педалізацією. Саме уміле застосування усіх різновидів педалі (прямої, запізнюючої, звукової, гармонічної, ритмічної, напівпедалі, лівої педалі) збагатить виконуваний твір різноманітними тонкими нюансами звукової палітри, допоможе, залежно від художніх цілей, увиразнити певний фактурний шар у цілісній картині п'єси.

Отже, детальний аналіз усіх елементів музичного твору є важливою та невід'ємною стадією роботи музиканта-інтерпретатора. Така робота сприяє виникненню та закріпленню у свідомості інтерпретатора яскравих, художньо-виразних та чітких уявлень про усі деталі п'єси. На основі цих уявлень виникає усвідомлення логічних зв'язків між частинами твору та особливостей їх об'єднання у ціле. За допомогою логічного осягнення

елементів музичної тканини, здобувачі освіти зможуть виробити корисну при подальшій роботі на інших етапах навичку мисленнєво передбачати появу певної частини чи фрагменту твору або окремого фрагменту. Означене уміння надає можливість передбачати та випереджати під час виконання виникнення певних технічно складних епізодів та запобігати певним виконавським помилкам, а також сприяє цілісному охопленню усієї драматургічної лінії.

Етап об'єднання розрізнених фрагментів у єдине ціле спрямований на оформлення музичного твору як єдиної цілісності. На цьому етапі доречними будуть програвання твору цілком від початку до кінця без зупинок, віртуальні заняття, що передбачають мисленнєве програвання твору (дивлячись у ноти), диригування, виконання без інструменту на столі або іншій рівній поверхні. Подібна робота над твором (як над єдиним цілим, так і над об'єднанням декількох частин або великих фрагментів) надає можливість збагнути границі кожної частини та відкоригувати їх співвідношення. Зокрема такі пробні «концертні» виконання надають змогу виявити та подолати технічні недоліки гри, що перешкоджають цілісному переконливому інтерпретаційному осмисленню. Для усунення наявних технічних недоліків варто поєднувати пробні «концертні програвання» із ретельним відпрацюванням окремих деталей, що зрештою надає виконанню автоматизації ігрових рухів та їх гнучкості.

Крім подібних програвань важливим компонентом роботи на цьому етапі мають бути заняття без інструменту. Уважне програвання твору подумки, дивлячись у ноти, допомагає уточнити динамічні аспекти кожного із фрагментів та частин п'єси, визначити її загальний виконавський план. Наступним компонентом роботи є диригування твору, що надає можливість поглянути в цілому на його композиційно-драматургічну будову. Означений метод роботи дозволяє прослідкувати за логічністю побудови музичної думки, визначити наскільки обраний спосіб виконавського мислення сприяє масштабному охопленню усіх побудов твору. Диригування також дозволяє

здобувачам освіти виявити, чи мислять вони перспективно та охоплюють твір від початку до кінця, або ж мислять фрагментарно, що перешкоджає створенню переконливої інтерпретаторської версії. Крім того, диригування є гарним способом для того, щоб краще збагнути та відчутти метро-ритмічну сторону виконання, скоригувати наявні недоліки. Водночас диригування позбавить виконання ритмічної невизначеності, необміркованих, недоречних темпових відхилень, посприє осмисленню художньої виразності пауз та фермат.

Застосування роботи над твором без інструменту, програвання на столі або іншій рівній поверхні буде корисне для покращення вірного співвідношення та синхронності виконавських рухів. Така уявна гра активізує увагу виконавця на штрихових змінах та артикуляції, покращує їх. Також це надає нового відчуття клавіатури, вироблення повного, насиченого туше, набуття відчуття чіткості у пальцях. Таким чином, на третьому етапі об'єднання розрізнених фрагментів у єдине ціле робота музиканта має бути спрямована на створення монолітного, цілісного виконання твору. Під час роботи на цьому етапі здобувачі освіти мають навчитися синтезувати музичний матеріал, збирати окремі частини та фрагменти у єдине ціле на основі створеного виконавського плану та дотримання логічності побудови драматургії п'єси.

Останній, умовно четвертий етап роботи над твором, який пов'язаний із **підготовкою твору до концертного виконання**, передбачає закріплення навичок цілісного виконання, яке повинно мати характер сценічного виступу. Важливо зауважити, що *на етапі концертної готовності досить корисним буде продовжувати працю по нотах без інструменту.* Концертне виконання твору, бажано навіть при невеликій слухацькій аудиторії, створює екстремальні умови для виконавця та допомагає призвичаїтися до стану концертного хвилювання й подолати його. Окрім цього, концертне виконання змушує інтерпретатора зосередитися на передачі художнього змісту та свободи при донесенні до слухачів музичної думки п'єси.

Виконання твору в цілому перед слухацькою аудиторією, як живою так і уявною, допомагає викристалізувати загальний драматургічний план та розвиває вміння подумки випереджувати подальше розгортання музичної тканини, що активізує виконавську увагу й запобігає виникненню випадкових помилок під час гри.

Цілісне виконання твору сприяє зосередженості, активній роботі слухового контролю над якістю звучання п'єси. Слуховий контроль дозволяє інтерпретатору об'єктивно оцінювати якість власного виконання та вносити необхідні корективи у відповідності до вимог акустики залу або аудиторії, де проходитиме справжній концертний виступ. Також виконавець має оцінити цілісність або розрізненість звучання твору, попіклуватися про логічну та наповнену передачу художнього образу. Навіть на останньому, концертному етапі освоєння музичного твору, не рекомендується сприймати виконання від початку до кінця як єдиний спосіб роботи. Програвання твору в цілому повинно чергуватися із відпрацюванням та покращенням певних деталей та фрагментів, що потребують доопрацювання та виконавсько-технічного осмислення. Наступним дієвим методом є продовження удосконалення у власному сприйнятті виконавського плану твору, його коригування. Цьому сприяє заняття без інструменту, зокрема програвання твору подумки, дивлячись у ноти, а також на столі або іншій рівній поверхні.

Регулярне опрацювання п'єси за допомогою поєднання методів роботи над цілим та над деталями, а також роботі без інструменту сприяє створенню в уяві виконавця повноцінної моделі інтерпретації, яка має розгортатися під час процесу виконання. Уся наведена робота на останньому етапі вивчення твору сприяє виникненню цілісної, художньо багатой, логічно вибудованої інтерпретаторської концепції, котра дозволяє повноцінно втілити художню ідею твору та без перешкод і помилок донести її до слухацької аудиторії.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Заря Л. О. Розкриття художнього образу музичного твору на заняттях з фортепіано. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 22 (27), ч. 1. С. 183-187.
2. Москаленко В. *Лекції з музичної інтерпретації* : навч. посібник. Київ, 2013. 134 с.
3. Опарик Л. М. *Методичні аспекти фортепіанно-виконавського формотворення*: Методичні рекомендації для студентів вищих музичних навчальних закладів. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2010. 39 с.
4. Разон І. В. Новітні технології у процесі навчання гри на фортепіано. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27851/
5. Таран І. М. Удосконалення майстерності читки нот з листа на уроках фортепіано. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019, Вип. 72 (т. 2). С. 193-197.
6. Харнонкурт Н. *Музика як мова звуків*. Суми : Собор, 2002. 184 с
7. Чернявська М. Деякі особливості актуалізації виконавського інтонування фортепіанної фактури. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2015, Вип. 44. С. 128-140.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**СПЕЦИФІКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАД ТВОРАМИ ІЗ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ
«ФОРТЕПІАНО»**

Методичні рекомендації до курсу для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» ОП
«Фортепіано»

Укладач:

Ніколенко Роксана Вікторівна

доктор філософії (музичне мистецтво)

викладач кафедри фортепіано

Друкується в авторській редакції

План 2023

Підписано до друку 29.03.2023 р. Формат 60×84\16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. 1,99. Обл. вид. арк. 2,08. Тираж 100. Зам №

ХДАК, 61057, м. Харків. Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. Множинної техніки ХДАК